

ARTICULUS V.

DE ABROGATIONE LEGIS HUMANÆ PER VOLUNTATEM SUPERIORIS.

211. *Nota.* *Abrogatio* est antiquatio legis secundum se totam; utrum lex sic abrogari possit, videtur esse dubium ex eo, quod, si lex est justa, utilis et honesta, iniquum sit eam tollere: si injusta ac nociva reipublicæ, per se ipsam cessat, quin opus sit abrogatione. Verum communis et certa est sententia, quod valide ac licite possit abrogari lex, cujus tametsi utilis utilior revocatio esse potest, vel quia passim violatur, vel ne nimis multiplicentur leges, vel quia subditos gravat, quamvis non injuste etc. Sane justum etiam omitti vel mutari potest propter magis justum, sicut minus utile propter utilius; neque levitatis aut inconstantiae idcirco arguendus est legislator, cum Deus etiam ob temporum hominumque mutationem legem suam voluerit abrogare. Quæritur hic, quis de jure valeat abrogare leges humanas, et qua id ratione fieri debeat.

212. *Dico I.* Generales pro abrogatione legis hæ sunt regulæ:

1º. Lex justa de causa potest abrogari a legislatore, ejus successore et superiore. *Ratio*: lex pendet a voluntate legislatoris, cujus successor parem, superior etiam amplio rem potestatem habet; ergo. Dictum *justa de causa*, quia sicut condere legem, et dispensare in lege, ita multo magis tollere legem, ut licite fiat, justam causam requirit; quamvis valide quivis legislator etiam sine causa legem tollat.

2º. Inferior nequit abrogare legem superioris. *Ratio* patet ex dictis de dispensatione: quippe potestas superior non pendet ab inferiori, neque voluntas inferioris mutare potest voluntatem superioris. Hinc Episcopi et communitates ecclesiasticæ nequeunt condere leges contra jus canonicum, aut decreta suorum superiorum: multo minus Principes seculares quidquam proprie valent statuere contra canones, eos abrogando: quin et de rigore juris, ac secluso speciali privilegio, Respublicæ inferiores et Civitates subjectæ alicui Principi, hujus legem abrogare non possunt.

3º. Statutum inferioris a superiore confirmatum confirmatione essentiali nequit ordinarie abrogari ab inferiore, potest confirmatum confirmatione simplici et accidentali.

Ratio primi: confirmatio essentialis hic intelligitur ea, vi cujus statutum inferioris evadit lex superioris; ergo inferior illam abrogare non potest, c. 22. de *Præbend.* in 6., et l. 1. §. *Sed neque.* C. de V. J. encl.; hoc tamen non præsumitur, nisi expresse declaretur: quare in praxi verba confirmationis sollicitè consideranda sunt.

Ratio secundi: confirmatio accidentalis, præsupposita jam vi obligandi, præcisè pondus addit et honorem, principaliter data in favorem statuentium; habet ergo se instar privilegii, cui potest renuntiari: nisi fors clausula a superiore addita, ut, *si quidquam contra fieret, non valeret*, qua ipsis statuentibus tollitur potestas contra statutum sic confirmatum agendi, c. 23. de *Præbend.* Dictum *ordinarie*, quia si statutum a superiore confirmatum sit contra jus commune, inferior potest eo relicto regredi ad jus commune,

cum regressus ille conseatur favorabilis, et voluntatem superioris interpretativam supponat.

Si ais: 1º. Lex ecclesiastica reprobavit legem civilem, quamvis in suo ordine supremam, e. g. de secundis nuptiis puniendis, de homicidio in certis casibus impune permissio, item circa contractum matrimonii, dispositionem ad pias causas etc. 2º. Ex leg. *Omnes populi.* ff. de J. et J. possunt inferiores populi condere statuta, quamvis legi superioris contraria; ergo hanc abrogare. 3º. Principes seculares possunt abrogare leges civiles juris communis; ergo et Episcopi decreta juris canonici, sicut dispensare in lege Pontificia valent; proinde lex superioris non a solo superiore mutari et aboleri potest.

R. *Ad 1.* Lex civilis, licet in suo ordine suprema, tamen quoad bonum animæ subordinatur ecclesiasticæ, tum quando lex civilis in propria materia est contra bonos mores, aut animæ periculum infert, uti illa de secundis nuptiis, et de homicidio; tum quando versatur circa materiam, quæ de se videtur esse temporalis, ad spiritualem vero ordinem evecta est, uti contractus matrimonii etc.

Ad 2. Citata lex *Omnes populi*, solum dicit, populos habere potestatem condendi leges proprias, et suis moribus accommodatas, quod intelligi potest de legibus ultra jus commune, non contra illud; sicut multa dicuntur a Jctis introducta jure gentium contra jus naturæ, v. g. servitutes et privata dominia, non quod sint juri naturæ contraria, sed quod non sint jure naturæ determinata; possunt ergo inferiores improprie contra jus commune superioris aliquid statuere, h. e. reservare casus, quos illud non reservat, addere censuras, quas illud non præscribit, sicque non abrogare, sed novis potius statutis ac pœnis juvare et urgere legem superioris.

Ad 3. Nullus inferior de se potestatem habet abrogandi legem superioris, quia hoc ipso non esset inferior: si Principes seculares hinc inde derogant juri communi, ex potestate sibi concessa id faciunt; talis vero potestas circa jus canonicum aperte denegatur, c. 9. de M. et O. Potestatem dispensandi in lege Pontificia, quam habent Episcopi, a superiore habent, siquidem ob casuum frequentiam magis sit necessaria potestas dispensandi, quam abrogandi; et abrogatio quidem plane tollit legem, quam dispensatio pro uno alterove duntaxat casu relaxat. Quid, ubi lex communis alicui provincie minus videtur accommodata, præstandum, vide num. 131.

213. *Dico II.* Speciales regulæ pro abrogatione legis sunt:

1º. Abrogatio legis facta per legem novam, promulgari debet: si autem revocatio non fiat per legem, sufficit aliqua ejus manifestatio. *Ratio primi*: quia omnis lex, ut actu obliget, solemnem promulgationem essentialiter requirit. *Ratio secundi*: quia tametsi solemnem promulgationem non sit necessaria, cum deficiente voluntate superioris jam lex deficiat, tamen si talis abrogatio nullo modo est publica, subditi adhuc manent lege obstricti vi conscientie erroneæ, cum nescirent, oppositum legis esse licitum.

2º. Lex posterior generalis non abrogat legem priorem specialem, nisi hujus mentionem faciat: lex autem posterior specialis tantum derogat legi priori generali. *Ratio primi* desumitur ex c. 1. de *Consuet.* in 6., et c. 29. de *Elect.*

ibidem. *Ratio secundi* est, quia tametsi speciale nequeat esse adæquate contrarium generali, tamen generi per speciem derogatur.

3°. Lex generalis posterior abrogat priorem generalem, quamvis illa careat clausula derogatoria; patet ex dictis de consuetudine, quia leges generales legislator scire præsumitur: lex item specialis prior, saltem si contenta sit in jure communi, neque firmata juramento de ea nunquam revocanda, abrogatur per specialem posteriorem, quia sic voluntas superioris posterior prævalet priori, utpote quam in jure communi contentam cognoscit, cognitamque rejicit: si autem juramento firmaverat legem priorem, fortior est præsumptio excludens delictum; tamen juramentum non ita videtur stringere successores legislatoris, quam ipsum legislatorem, qui legem illo firmavit.

ARTICULUS VI.

DE CESSATIONE LEGIS HUMANÆ EX DEFECTU FINIS.

214. *Nota*. Certum, quod lex cesset ab intrinseco, si vel cesset tempus, ultra quod legislator non voluit obligare, vel materia legis facta sit inutilis aut inhonesta. An et quando lex cesset cessante fine, aliquantum difficilior est questio. Finis legis alius est *intrinsecus*, scilicet derivatus ab ipsa materia vel ex se honesta, e. g. orationis aut jejunii, vel ut medium assumpta ad virtutem, uti est pretium a lege taxatum, quod ita per legem fit medium justitiæ, ut ejus violatio non tantum sit inobediencia, sed et injustitia; alius vero *extrinsecus*, ob quascumque alias rationes intentus. Finis cessare potest vel adæquate et in communi, vel inadæquate et in aliquo particulari; item vel *negative* tantum, quando in tota materia legis non amplius invenitur ratio, ob quam lex posita fuit, quin tamen inutilis aut nociva sit, vel *contrarie*, quando lex est inutilis et nociva: de contraria cessatione legis non quaeritur, cum res plana sit, sed tantum de negativa.

215. *Dico*. Lex ipso facto cessat, si ejus finis cessat *adæquate, generaliter et constanter*.

Ratio primi: quia cessante tota ratione, propter quam fuit lata, lex cessat esse utilis, cessatque voluntas superioris de obligatione legis, quæ jam non amplius bono communi utilis est. Si vero finis partes habet, parte finis una efficiente, non nisi pars legis respondens fini partiali cessat, cum utile per inutile non debeat vitiari, c. 37. de R. J. in 6.; hinc si lex indiceret preces pro obtinenda pace, hac obtenta cessat lex: si preces indiceret pro pace et luvia obtinenda, pace quidem obtenta, non item pluvia, necdum cessat lex, quia in primo finis totalis, in secundo finis tantum partialis cessat.

Ratio secundi: lex omnis fertur generaliter, h. e. non pro uno alterove privato, sed pro communitate; ergo nec cessat, nisi generaliter ejus finis cesset; hinc tametsi privatus quis ita sit dispositus, ut ex lectione librorum hereticorum ei perversio non imminet, neque matrimonium ejus clandestinum comitetur fraus, aliaque sequantur incommoda, propterea non cessat et hoc et illud prohibens, quia manet periculum fraudis ac perversio- nis generale, quæ ratio legis est.

Ratio tertii: quia si finis legis non cessat, nisi ad tempus, lex etiam solum cessat ad tempus, et sine legis reviviscente, ipsa quoque reviviscit.

Dictum *ipso facto*: nam licet constitutio legis requirat promulgationem, ut voluntas Principis innotescat, non tamen cessatio legis: cum hæc non tam a voluntate Principis proveniat, quam ex defectu legis intrinseco et essentiali, qui per evidentiam facti satis, uti supponitur, communitati manifestatur.

Si ais: Lex v. g. jejunii, quæ fertur propter macerationem carnis, adhuc obligat, quamvis communitas hoc medio ad illum finem non indigeat, habens alia media carnem macerandi; ergo potest finis legis simpliciter et absolute cessare, quin cesset obligatio legis.

R. D. C. Quin cesset obligatio legis præcipientis actum de se indifferenter N. præcipientis actum vel ex sua materia, vel ex assumptione sui pro medio ad virtutem bonum ac honestum C. Etsi fingatur, cessare jejunium ceu macerationem carnis, non cessat tamen ut actus temperantiæ, quem ceu finem intrinsecum immediate ac primario lex jejunii intendit. Universim ergo lex præcipientis actum de se bonum et honestum, cessante etiam toto ejus fine extrinseco, nunquam cessat, eo quod maneat finis intrinsecus immediate ac primario intentus; imo respectu talis legis nunquam finis extrinsecus esse potest finis adæquatus. Atque per hoc etiam lex a præcepto distinguitur, cum lex objectum de se indifferens constituat in materia virtutis, v. g. taxatum rerum pretium in materia justitiæ, non ita præceptum qualecumque superioris; hinc Religiosus violans jejunium singulari præcepto impositum peccat quidem contra obedientiam, non vero contra temperantiam. Si autem materia de se indifferens est, uti gestare vel non gestare arma, exportare e loco has vel illas merces, cessante generaliter et adæquate fine talis legis extrinseco, cessat ipsa etiam lex tota, quia, cum materia de se indifferens, adeoque per se solam honeste non amabilis, nunquam per se et propter se præcipi possit, cessatio finis negativa hic transit in contrariam.

O. A. M. D. G.